

8 בפברואר 2015

בתום כארבעה חודשי לחימה נחל דאעש מפלה במערכה בעיר הכורדית קובאנה (עין אלערב), שבצפון סוריה. זוהי המכה הקשה ביותר, שספג דאעש מאז תחילת המערכה של ארה"ב והקואליציה נגדו.

הריסות העיר קובאנה (עין אלערב) בתום כארבעה חודשי לחימה (דף הטוויטר עין אלערב, 2 בפברואר 2014)

כללי

1. ב-30 בינואר 2015 פרסם דאעש סרטון וידאו בו הודה לראשונה, כי אנשיו נסוגו מהעיר קובאנה (עין אלערב), שבצפון סוריה, וכי השליטה בה חזרה לידי הכוחות הכורדים. בקלטת הודו שני פעילי דאעש, שנלחמו בעיר קובאנה נגד הכוחות הכורדים, כי אנשיהם נסוגו מהעיר. שניהם טענו (מטעמים תעמולתיים), כי אין המדובר בהפסד בקרב אלא בנסיגה, אשר בוצעה בשל תקיפות כוחות הקואליציה מהאוויר (סוכנות הידיעות אעמאק, 31 בינואר 2015). על פי דיווחים בתקשורת החל דאעש לסגת מעשרות כפרים במרחב הכפרי של קובאנה, אותם כבש בקיץ 2014. התקיפות מהאוויר של הקואליציה על יעדי דאעש במרחב זה עודם נמשכים.

2. ההתקפה של דאעש על מרחב העיר הכורדית קובאנה החלה באמצע ספטמבר 2014. לשם כיבוש של העיר ריכז דאעש כח, שנאמד בכמה אלפי לוחמים, אשר הסתייעו בטנקים ובארטילריה. בשלב הראשון כבש דאעש את האזור הכפרי שבסביבת העיר. בשלב השני (7 באוקטובר 2014) הצליח כוח דאעש להיכנס לעיר קובאנה ולהשתלט על פאתיה המזרחיים והדרומיים. בשלושת החודשים שחלפו מאז התפתחה בעיר קובאנה לחימה עזה במהלכה נתקל דאעש בהתנגדות עיקשת של הכוחות הכורדים (YPG), שניהלו נגד דאעש קרבות רחוב בסיוע אווירי ולוגיסטי של ארה"ב והקואליציה.

פעיל דאעש, שהופיע בקלטת הוידאו והודה, כי דאעש נסוג מקובאנה (סוכנות הידיעות אעמאק, 31 בינואר 2015).

3. זוהי המפלה הקשה ביותר, שנחל דאעש מאז החלו כוחות הקואליציה הבינלאומית בהנהגת ארה"ב במערכה עליה הכריז הנשיא אובאמה (10 בספטמבר 2014). הגם שמערך התעמולה של דאעש מנסה להמעיט בערכה. הסיבה העיקרית למפלה הינה, להערכתנו, הקושי של דאעש להלחם לאורך זמן בשטח בנוי מול כוח הכורדי מיומן, חדור מוטיבציה, המכיר היטב את השטח ונחוש להגן עליו. גם לתקיפות האינטנסיביות מהאוויר של ארה"ב והקואליציה הייתה תרומה רבה למפלה של דאעש אולם, להערכתנו, הטענה של דאעש, כי ההתקפות הללו הן אלו שהביאו למפלתו בקובאנה אינה נכונה והיא נועדה להמעיט מערכם של הכוחות הכורדים ולתרץ את מפלתו. במקביל הקפידה מערכת התעמולה המשומנת של דאעש לשמור על פרופיל נמוך באשר למפלה בקובאנה ולהסיט את תשומת הלב לעניינים השוטפים (ההוצאה להורג של החטופים היפנים ושריפת הטייס הירדני).

4. במהלך חודשי הלחימה הפכה קובאנה לסמל ולפיכך כשלון דאעש, אשר טיפח דימוי של ארגון בלתי מנוצח, מהווה פגיעה יוקרתית עבורו. מעבר לכך עשויות להיות לכישלוננו של דאעש בקובאנה המשמעויות הבאות:

א. נכשל ניסיונו של דאעש ליצור רצף שלטוני לאורך קטע נרחב של מאות ק"מ לאורך הגבול הסורי-תורכי, שבו נמצאים שלושה מעברים בינלאומיים (ראו מפה): תל אלאביצ' (בשליטת דאעש), ג'ראבלוס (בשליטת דאעש) וקובאנה, מעבר גבול המצוי בין שניהם (עתה בשליטת הכוחות הכורדים). מנגד, הניצחון עשוי להקל על הכוחות הכורדים (YPG) לשמר את הקשר שלהם עם הכורדים בתורכיה (PKK) ויתכן גם עם כוחות הפשמרגה בעיראק (הגם שצפוי כי השלטונות התורכים יערימו קשיים בפני קשר זה).

5. לקח חשוב, מכישלוננו של דאעש במערכה בקובאנה, הינו שהתקפות מהאוויר, אינטנסיביות כאשר תהיינה, אין בהם די כדי להכריע את המערכה¹. במקרה של קובאנה השילוב של יכולת לחימה גבוהה ונחישות של הכוח הכורדי, שהגן על העיר, עם הסיוע האווירי והלוגיסטי של הקואליציה, הוא זה שהביא למפלה הראשונה מסוגה של דאעש (בניגוד להצלחות אחרות דאעש ובכלל זה המשך זרימת הפעילים ממדינות המערב והפיגועים במדינות המערב). לקח זה בדבר הצורך בכוח קרקעי מיומן ישים להערכתנו גם לאזורים אחרים בסוריה ובעיראק, שבהם נלחמת הקואליציה הבינלאומית נגד דאעש.

6. על השתלשלות המערכה בקובאנה ותוצאותיה ראו נספח.

¹ כוחות הקואליציה, בראשות ארה"ב, ביצעו למעלה משש מאות תקיפות אוויריות באזור קובאנה על חשבון תקיפת מטרות במקומות אחרים בסוריה. התקיפות האוויריות התמקדו בפגיעה בצירי אספקה של דאעש, אמצעי לחימה, כלי רכב ופעילים. הם אכן פגעו בדאעש והקשו עליו את הלחימה אך לא היו הסיבה למפלתו. בוודאי לא היחידה.

נספח

המערכה על קובאנה (עין אלערב) - סיכום ראשוני

אזור קובאנה (עין אלערב), שבסמוך לגבול סוריה-תורכיה (מפות גוגל, google.co.il).

כללי

1. **קובאנה** (בכורדית), או עין אלערב (בערבית), הינה עיר כורדית השוכנת ממזרח לג'ראבלוס, בסמוך לגבול הסורי-תורכי. טרם הקרבות התגוררו בעיר ובסביבתה כ-200,000 תושבים, שכמעט כולם נמלטו ממנה, מרביתם לתורכיה. מאז קיץ 2014 הפכה קובאנה לסמל המאבק של הכורדים ומדינות הקואליציה נגד דאעש בעקבות יוזמה צבאית של דאעש להשתלט על העיר וסביבתה במטרה לבסס שלטונו בצפון סוריה וליצור רצף שלטוני עד לגבול עם תורכיה.

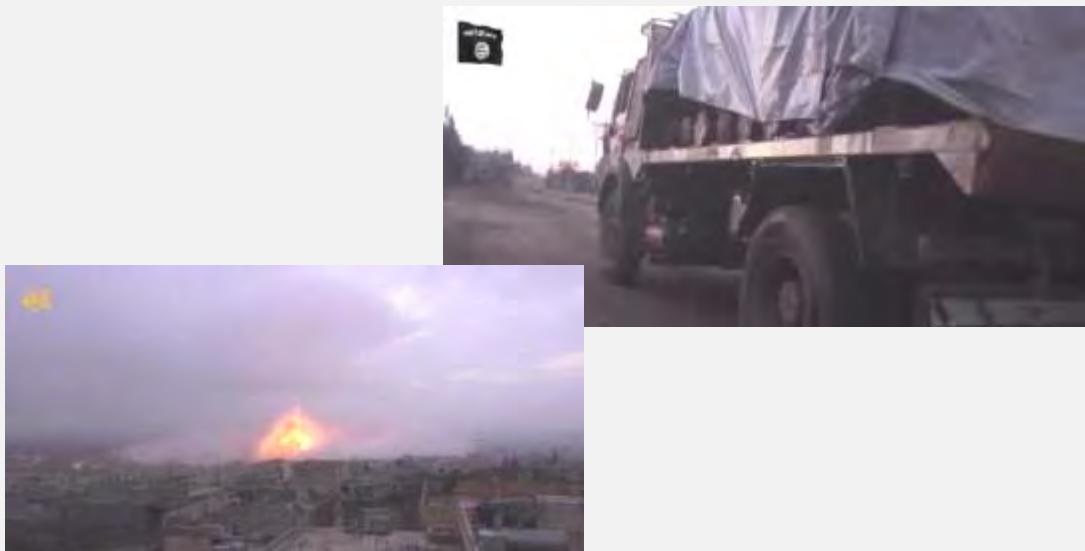

- העיר קובאנה (עין אלערב) לפני הלחימה (יוטיוב, 30 באוגוסט 2011; פורום כורדי, 19 במרץ 2009).
2. על העיר קובאנה הגן **כוח כורדי של "יחידות ההגנה על העם" (YPG)**. זהו הכוח הצבאי-מליציוני של הכורדים המתגוררים בצפון סוריה ובמזרחה, בעיקר **במחוזות אלחסכה, חלב ואלרקה**. הכורדים, המהווים קרוב ל-10% מכלל תושבי סוריה, ניצלו גם הם את "החלל הריק", שנוצר עם התפוררות הממשל הסורי, כדי לחזק עצמם מהבחינה הצבאית, ולבסס ממשל עצמי בקרב האוכלוסייה הכורדית. תהליך זה הוביל את הכורדים **למסלול של עימות עם דאעש**, העוין ביסודו את הכורדים, אשר הרחיב וביסס בשנה האחרונה את שטחי "המדינה האסלאמית" בצפון סוריה ובמזרחה.
3. **ביולי 2014** החלו כוחות דאעש לתקוף את העיר קובאנה ואת הכפרים הכורדים במרחב הכפרי שלה. דאעש ריכז באזור כוח הנאמד **בכמה אלפי פעילים**. גודל הכוח הכורדי נאמד גם הוא **בכמה אלפי פעילים (חלקם נשים)**. בשלב הראשוני של המתקפה הצליחו כוחות דאעש, שהסתייעו בטנקים ובארטילריה, להשתלט על עיירות וכפרים במרחב הכפרי, שמסביב לעיר קובאנה בהטילם עליה מצור. בשלב השני הצליח כוח דאעש להיכנס לתוך העיר (7 באוקטובר 2014).
4. פעילי דאעש הצליחו להשתלט פאתיה המזרחיים והדרומיים של קובאנה וניהלו קרבות רחוב עם הכוח הכורדי במטרה להרחיב את שליטתם ולהדוף את הכוח הכורדי מהעיר. בקרבות הרחוב, שהתנהלו מאז, לעיתים בתנאי מזג אוויר קשים, הצליח הכוח הכורדי לבלום את המתקפה של דאעש. בסוף שנת 2014 הצליח הכוח הכורדי **להשתלט בהדרגה מחדש** על השכונות הכבושות בקובאנה עד לסילוקם של פעילי דאעש ממנה בסוף ינואר 2015.
5. במערכה על קובאנה הפעיל דאעש לוחמים סורים ועיראקים בצד פעילים זרים (ערביים ומערביים). אנשיו השתמשו בטקטיקות לחימה המוכרות ובכלל זה **ריכוך ארטילרי** על האזורים שבידי הכוחות הכורדים; **ירי צלפים**; **הפעלת מחבלים מתאבדים ומכוניות / משאיות תופת** בתוך העיר. הלחימה בקובאנה לוותה כמקובל, **בקמפיין תעמולתי של דאעש**. כמו כן הפעיל דאעש מעל לשמי קובאנה **כלי טיס בלתי מאויש** למטרת איסוף מודיעין.
6. על פי דיווחי כלי התקשורת הודיע דאעש, כי הוא נסוג מעשרות כפרים שנכבשו על ידו באזור הכפרי של קובאנה. הסיבה לכך, על פי הערוץ הלבנוני אלמיאדין הינה שללא שליטה על העיר קובאנה אין כל משמעות לנוכחות של דאעש באזור הכפרי שלה. סיבה נוספת הינו החשש של דאעש, **שהכורדים יפגעו בצירי האספקה שלו מהעיר אלרקה לעבר מרחב קובאנה** (אלמ'אדין, 5 בפברואר 2015). מכל מקום, כוחות הקואליציה הבינלאומית **ממשיכים עדיין בהתקפות על כוחות דאעש**, שבמרחב קובאנה (נכון לתחילת פברואר 2015).

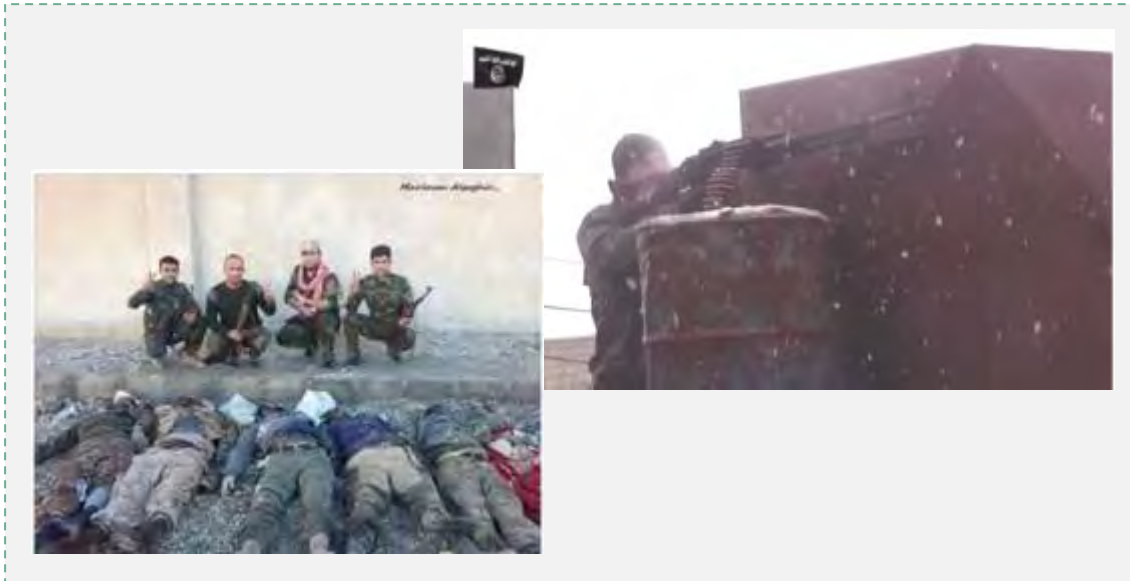
² בתרגום לאנגלית: People's Protection Units.

פעילי דאעש בעת הכניסה לעיר קובאנה (syriansnews.com).

תיעוד הפעלת משאית תופת בקובאנה. מימין: נסיעת משאית התופת לעבר היעד. משמאל: פיצוץ משאית התופת (אלפלספורמדיה, 5 בינואר 2015)

מימין: פעילי דאעש נלחמים בקובאנה בעוד השלג יורד בעוצמה. משמאל: לוחמים כורדים ומצטלמים עם גופות פעילי דאעש, שנהרגו בלחימה (דף פייסבוק המזוהה עם הפשמרגה באזור קובאנה, 16 בינואר 2015).

מתוך סרטון שצילם דאעש ב-27 באוקטובר 2014 באמצעות כטב"מ שבו טען כי הוא שולט בפאתיה המזרחיים והדרומיים של קובאנה. (יוטיוב, 27 באוקטובר 2014; אלערביה, 28 באוקטובר 2014).

הסיוע האמריקאי

7. כוחות הקואליציה ובראשם ארה"ב, הגישו במהלך חודשי הלחימה סיוע אווירי לכוח הכורדי הנלחם בקובאנה, תוך הסטת מאמץ למרחב העיר על חשבון תקיפת יעדים אחרים ברחבי סוריה; סה"כ ביצעו כוחות הקואליציה במהלך הלחימה על קובאנה מעל ל-600 תקיפות מתוך כ-900 תקיפות שבוצעו באותה תקופה בסוריה (כשני שלישי מכלל התקיפות).

פעילי דאעש בקובאנה בוחנים שרידי טיל, שלטענתם שוגר ע"י ארה"ב והקואליציה (מתוך חשבון טוויטר המזוהה עם דאעש, 21 בדצמבר 2014).

8. בנוסף לסיוע מהאוויר הצניחו כוחות הקואליציה **אספקה** עבור הכוח הכורדי, שלחם בעיר. אספקה זאת כללה **אמצעי לחימה, תחמושת וסיוע רפואי**. מקצת מהציוד שהיה מיועד לכורדים נפל שלא במקומות המיועדים והגיע לידי דאעש. אולם בראייה הכוללת תרם הסיוע הלוגיסטי שהגיע לכוח הכורדי בקובאנה (הן דרך האוויר והן דרך היבשה, מתורכיה) ליכולת הלחימה של הכוח הכורדי בקובאנה.

הסיוע התורכי

9. כשהחלו הקרבות בעיר קובאנה נערכו כוחות צבא תורכיים בעברו השני של הגבול **ללא התערבות בנעשה**. תורכיה גם סירבה בתחילת המערכה להתיר מעבר תגבורות כורדיות לעיר. מדיניות זאת של תורכיה נבעה, להערכתנו, בראש ובראשונה, מעניינה הבסיסי להימנע מהתערבות ישירה בנעשה בסוריה וחששה הבסיסי, כי התחזקותם הכורדים בסוריה העלולה "לזלוג" לתורכיה ולהעמיק את שאיפותיו הבדלניות של ה-PKK. לכך נוסף החשש של תורכיה, שמא היא תהפוך למטרה לפיגועי טרור של דאעש וארגוני הג'האד העולמי.

10. **במחצית השנייה של אוקטובר 2014 השתנתה מדיניות התורכית זאת, ככל הנראה בלחץ של ארה"ב**. בסוף אוקטובר, לראשונה מאז תחילת המערכה על קובאנה, **התירה תורכיה לכוחות פשמרגה כורדים מעיראק ולחיילי צבא סוריה החופשית מגזרות אחרות בסוריה, להיכנס לשטחה ולתגבר משטחה של תורכיה את הכוח הכורדי הלוחם של YPG**.

11. **ב-28 באוקטובר 2014 יצאה מארביל, בירת האוטונומיה הכורדית של עיראק, תגבורת של 150 חיילי פשמרגה**. חלקם יצאו בטיסה, נחתו בשטחה של תורכיה, ומשם עשו דרכם לקובאנה. חלק מהתגבורת יצא מארביל דרך היבשה בשיירה, אשר העבירה לקובאנה ארטילריה ונשק נ"ט. בנוסף לכך התירו התורכים לכ-150 חיילי צבא סוריה החופשי לתגבר את קובאנה דרך שטחה של תורכיה. כוח של צבא סוריה החופשי חצה את הגבול ב-29 באוקטובר 2014 והצטרף לכוחות

הכורדים הלוחמים בעיר. לתגבורות אלו הייתה להערכתנו תרומה מעשית ומוראלית לכוח הכורדי הנלחם בקובאנה.

מדוע נחל דאעש מפלה בקובאנה?

12. להערכתנו היו כמה סיבות למפלה, שנחל דאעש בקובאנה:

א. בניגוד לעבר, ניצבו בקובאנה מול דאעש כוחות כורדים מאומנים היטב בעלי מורל גבוה וחדורי מוטיבציה, אשר היו מוכנים להילחם בחירוף נפש בהגנה על העיר וסביבותיה, המאוכלסים בכורדים ("מלחמה על הבית"). הכוח הכורדי הכיר היטב את השטח והיה ערוכים לקרבות רחוב בעיר לאחר, שכמעט כל תושבי העיר נמלטו ממנה. הסיוע האווירי והלוגיסטי של ארה"ב ובעלות בריתה והתגבורות שהגיעו מעיראק ומסוריה דרך תורכיה סייעו גם הם לכוח הכורדי הן מהבחינה המעשית והן מהבחינה המוראלית. מנגד הקשו ההתקפות האוויריות של הקואליציה על דאעש לרכז מאמץ בקובאנה ולתגבר את העיר בפעילים מאזורים אחרים.

ירי רקטות בקובאנה ע"י לוחמים כורדים (דף הטוויטר של סוכנות אעאמק, 30 בינואר 2015).

הכוח הכורדי שילב בלחימה גם לוחמות, לצד הלוחמים הגברים (דף הטוויטר עין אלערב, 26 בינואר 2015).
 ב. הייתה זו הפעם הראשונה בה נאלצו פעילי דאעש לנהל מערכה ממושכת בשטח בנוי (לאחר ניצחונות בזק קלים, שנחל דאעש במוצול ובמקומות אחרים בעיראק ובסוריה). בתנאים אלו שאליהם נוספו התקפות אוויריות בלי פוסקות, התקשה דאעש להכריע את הלחימה בשיטות אותן נקט בעבר שעיקרן ריכוז מאמץ לחימה מאסיבית וקצרה תוך ניצול ההפתעה ויכולת הניידות הטובה של פעיליו. גם הטקטיקות של פיגועי התאבדות ופיצוץ מכוניות תופת לא הצליחו להכריע את הלחימה בעיר גדולה כמו קובאנה. הפעם נאלץ דאעש להלחם לפי "כללי המשחק" של אויביו, שכפו עליו לחימה בתנאים שלהם, שהביאה למפלתו של דאעש.

ג. בניגוד לכורדים, שריכזו את מירב המאמץ הצבאי בקובאנה ובסביבותיה, ניהל דאעש במקביל ללחימה בקובאנה מערכות נוספות במוקדי לחימה רבים בסוריה ובעיראק למוקדי לחימה אלו הוא נדרש להפנות אמצעי לחימה וכוח אדם והדבר מנע ממנו לרכז את המאמץ בעיר קובאנה לשם הכרעת המערכה. בקובאנה בא להערכתנו לידי ביטוי הפער הגדול שבין הסד"כ המצומצם של דאעש (כמה עשרות אלפי פעילים) לבין האזורים הנרחבים בעיראק ובסוריה, שבהם הוא נאלץ להשקיע את כוחותיו, הן בלחימה השוטפת והן בביסוס שליטתו.

תוצאות הלחימה (תמונת מצב ראשונית, עדכנית לתחילת פברואר 2015)

13. ב-26 בינואר 2015 הודיעו הכורדים כי הצליחו לשחרר את קובאנה מידי דאעש. ב-30 בינואר 2015 פרסם דאעש סרטון בו הודה, כי כוחותיו נסוגו מקובאנה בשל התקיפות האוויריות של כוחות הקואליציה. להערכתנו, המדובר בסיום הלחימה (בשלב זה לפחות) בעיר קובאנה עצמה, הגם שבסביבותיה עדיין מצויים פעילי דאעש. מסעוד ברזאני, נשיא אזור כורדיסטאן העיראקית, בירך על ההישג הגדול והודה לכוחות הקואליציה ולתורכיה על המאמץ המשותף למאבק בדאעש. הוא ציין, שהידיעה על שחרור קובאנה משמחת את ליבם של כל הכורדים ושל כל לוחמי החופש (שפק ניז, 27 בינואר 2015).

14. להערכתנו, נהרגו במהלך הקרבות בקובאנה מאות רבות של פעילי דאעש וכמה מאות לוחמים כורדים. אלמרצד אלסורי, ארגון זכויות האדם הפועל בלונדון, מסר, כי 310 לוחמים כורדים נהרגו בקובאנה ב-40 הימים האחרונים של הלחימה (שהיו האינטנסיביים ביותר), בעוד ש-491 פעילי דאעש נהרגו באותו זמן (אלחרה, 5 בפברואר 2015). הושיאר עבדאללה, חבר ועדת הביטחון וההגנה בממשלה הכורדית בעיראק מסר, כי דאעש איבד בקרבות בקובאנה יותר מ-800 פעילים (אח'באר אלעראק, 27 בינואר 2015)³. העיר עצמה נהרסה כמעט כליל במהלך הקרבות.

³ אומדנים אחרים, ככל הנראה מוגזמים, טוענים כי דאעש איבד אלפי פעילים במערכה על קובאנה. חשבון טוויטר המזוהה עם גורמים אסלאמיים בסוריה המתנגדים לדאעש טוענים, כי הוא איבד בקרבות יותר מ-2,000 פעילים. מקור אחר נוקב במספר של 3,710 הרוגים לדאעש מאז תחילת הקרבות (סוכנות הידיעות אלמח'תצר, 30 בינואר 2015).

ההריסות בקובאנה בתום הלחימה (דף הטוויטר עין אלערב, 27 בינואר 2014)

ההרס בקובאנה בעקבות הלחימה הממושכת (סוכנות ח'בר, 31 בינואר 2015).

ההרס בקובאנה (יוטיוב, 4 בנובמבר 2014).

15. דאעש מצידו שמר על פרופיל תקשורתי נמוך בכל הנוגע למפלה שנחל בקובאנה, בניגוד בולט לקמפיינים התקשורתיים, שהוא נוהג לערוך לאחר ניצחונותיו. מטעמים תעמולתיים העדיף דאעש להציג את נסיגת כוחותיו מהעיר קובאנה כנובעת מההתקפות האוויריות של ארה"ב והקואליציה ולהצניע את חלקם המרכזי של הכוחות הכורדים במערכה על העיר. ההוצאות להורג של שני החטופים היפנים ושל הטייס הירדני תרמו גם הם, בראיית דאעש, להסטת תשומת הלב הערבית והבינלאומית מהמפלה, שהארגון נחל בקובאנה, לעבר ההתנהלות השוטפת של הארגון.

ביקורת על המפלה מהארגון היריב ג'בהת אלנצרה. חשבון טוויטר המזוהה עם ג'בהת אלנצרה (27 בינואר 2015) תחת הכיתוב: "הכורדים חוגגים את הניצחון בקובאנה לאחר שיותר מ-2,000 מוסלמים נהרגו בקרבות. מי הנושא באחריות?"